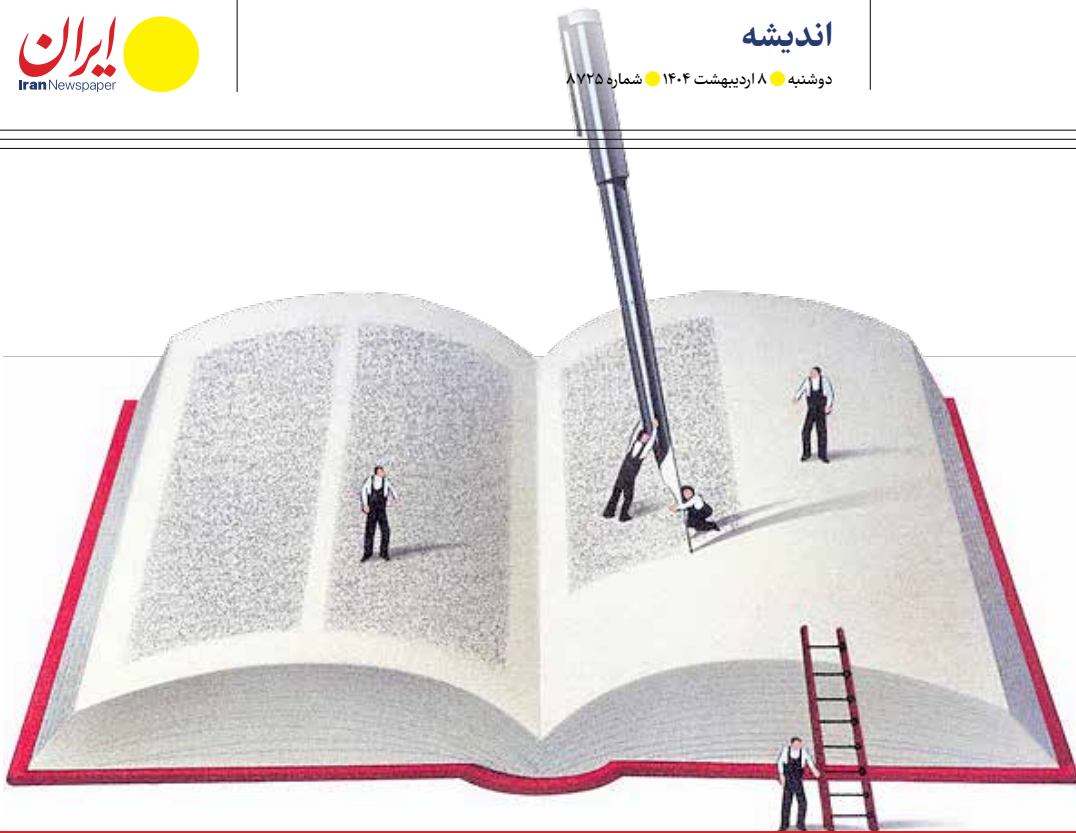

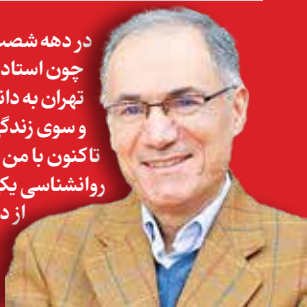
نقد ادبی روانکاوانه

چرا در مطالعات ادبی به روانشناسی نیاز داریم؟

نقد و نظر

دکتر حسین پاینده

استاد نظریه و نقد ادبی دانشگاه علامه طباطبائی

در دهه شصت وقتی که در دانشگاه علامه طباطبائی کارشناسی ادبیات انگلیسی می‌خواندم چند باری اساتید برجسته روانشناسی چون استاد حسن عشایری، روانپزشک و نورولوژیست دانشگاه علوم پزشکی ایران و دکتر محمد صنعتی، روانکاو و استاد دانشگاه تهران به دانشگاه ما دعوت شدند تا درباره عصب‌شناسی و ربط و نسبتش با زیان‌شناسی سخنرانی کنند. سخنرانی‌های آنان سمت و سوی زندگی علمی من را به کلی تغییر داد. آنان در شکل‌گیری روند فکری من تأثیری غیرقابل انکار داشتند که اثر ماندگارش تاکنون با من است. بعدها که برای دکترادر «رشته نظریه و نقد ادبی» به دانشگاه ساسکس انگلستان رفتم، متوجه شدم که روانشناسی یکی از مهم‌ترین ارکان علوم انسانی است به همین دلیل دانشگاه‌های علوم انسانی در آنجا، چشم‌انداز متفاوت‌تری از دانشگاه‌های ایران دارند. در آنجا، اغلب در نقد رمان و تحلیل فیلم‌ها از اساتید دپارتمان روانشناسی بهره گرفته می‌شد. آنجا بود که با روانکاوی آشنا شدم و فهمیدم که برای نقد ادبی باید به اندازه یک روانکاو بالینی با مفاهیم، ترمینولوژی (اصطلاح‌شناسی) و متدولوژی (روش‌شناسی) علم روانشناسی و روانکاوی آشنا باشم.

ردپای روانکاوی در متون ادبی

در مطالعات ادبی به سه شکل، نیاز مبرمی به روانشناسی داریم؛ اول برای «تحلیل شخصیت»‌های رمان یا فیلم که از مفاهیم روانشناسی چون اجتناب روانی، خاطره‌انتخابی، فرافکنی، واکنش‌سازی، جابه‌جایی، والایش، واپس‌رانی و... بهره می‌گیریم و در واقع شخصیت‌های داستانی را همچون مراجعانی می‌بینیم که روی گانایه روانکاوی نشسته‌اند و در حال تداعی آزاد یا «سیلان ذهن» هستند. اعتقاد ما بر این است همان‌طور که در روانشناسی از سه مرحله رشد روانی و جسمانی کودک صحبت می‌شود در فیلم یا رمان هم اشاراتی به آن سه مرحله صورت می‌گیرد تا ما رفتار شخصیت‌ها را در بزرگسالی بر اثر رویدادهای دوران کودکی و رابطه‌شان با مادر، درک و تحلیل کنیم. حتی می‌توانیم براساس تروماها یا روان‌زخم‌ها که مفاهیمی روانشناسی هستند شخصیت‌های داستان را پردازش کنیم.

در هر متن ادبی یک لایه سطحی داریم و یک لایه دوم که مفاهیم ناگفته‌اما القا شده‌ای در آن گذگذاری می‌شود که می‌توانیم با بهره‌گیری از دو مفهوم روانکاوی «محتوای آشکار رؤیا» و «محتوای نهفته رؤیا» متون را با روش روانشناسانه رمزگشایی و تحلیل کنیم. این، یک نوع از کاربرد روانشناسی در مطالعات ادبی است.

تحلیل روانشناختی مؤلف

نوع دوم از کاربرد روان‌شناسی در مطالعات ادبی «تحلیل روانشناختی مؤلف» براساس آثار اوست که البته من اصلاً این کاربرد را درست نمی‌دانم و توصیه نمی‌کنم؛ چراکه وقتی روانشناسان بالینی و روانکاوان دست به تحلیل شخصیت مراجعه‌کننده خود می‌زنند براساس داده‌های فراوان و اطلاعات دوران کودکی و تست‌های شخصیت و تست‌های تداعی و... در اتاق درمان و مطب روانکاوی در حضور فرد و با رضایت او چنین تحلیل شخصیتی را انجام می‌دهند. اما در نقد ادبی وقتی مؤلف حضور ندارد یا فوت کرده است و مهم‌تر از همه اینکه خودش به شما سیر اطلاعات و جزئیات مربوطه در اسناد مناقصه آمده است. در صورت نیاز به کسب اطلاعات بیشتر مناقصه‌گران می‌توانند با شماره همراه ۰۸۴۳۲۷۲۳۹۴۸ یا شماره تلفن: ۰۸۴۳۲۷۲۳۹۴۸ تماس حاصل فرمایند.

ناهنجاری‌های روانی را به او منتسب کنیم. یکی از بزرگ‌ترین قربانیان این نوع تحلیل روانشناختی در کشور ما صادق هدایت است. گاه این گونه تحلیل‌های روانشناختی از مؤلفان باعث می‌شود نهادهای ناظر با برخوردی سطحی و عوامانه، مانع از انتشار و بازتولید برخی از آثار شوند، چون فکری کنند مؤلفی که دارای آسیب‌هایی روانی بوده، می‌تواند از طریق آثارش آن آسیب را به جامعه منتقل و منتشر کند که البته این نگاه اشتباه است و نسبتی با واقعیت ندارد.

متونی که اطلاعات روانی مخاطب را فاش می‌کنند

حالت سوم از کاربرد روانشناسی در مطالعات ادبی این است که بجای اینکه ما در مقام منتقد ادبی، متن فیلم یا رمان را تحلیل کنیم؛ برعکس، متن، ما را تحلیل کند که این رویکرد را نورمن هالند معرفی کرده است. در این رویکرد، گفته می‌شود واکنشی که مخاطب به یک متن نشان می‌دهد برخاسته از مکانیسم‌های دفاعی اوست بنابراین ما با بررسی آن واکنش‌ها می‌توانیم به ساحت تاریک ضمیر ناخودآگاه او پی ببریم. این تکنیک، چشم‌انداز جالبی در نقد ادبی ایجاد کرده است و یک شیوه بسیار کاربردی برای پی بردن به امیال سرکوب شده و هراس‌های ناخودآگاه و اضطراب‌ها و تروماهای فرد است. روانکاوانی که با این تکنیک کار می‌کنند در جلسه

روان‌درمانی به مراجعه‌کننده خود داستان کوتاهی می‌دهند و از او می‌خواهد در جلسه بعد، درباره آن صحبت کند و از نوع همسان‌پنداری و واکنش‌های او به شخصیت‌های داستان، او را روانکاوی می‌کنند. ما در نقد ادبی، از این تکنیک روانکاوی هم بهره می‌بریم. از همین روست که معتقدیم علم روانشناسی در علوم انسانی و بطور ویژه در نقد ادبی و تحلیل فیلم، نقشی برجسته و غیرقابل انکار دارد.

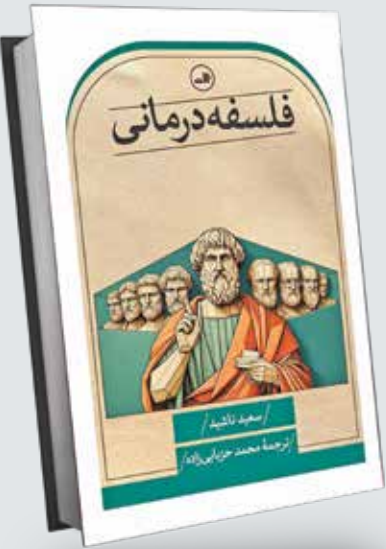
✽مکتوب حاضر متن ویرایش و تلخیص شده «ایران» از سخنرانی دکتر حسین پاینده با عنوان «چرا در مطالعات ادبی به روان‌شناسی نیاز داریم؟» است که در جلسه انجمن روان‌شناسی ایران در محل خانه اندیشمندان علوم انسانی ارائه شده است.

پیشخوان

فلسفه درمانی

یکی از دغدغه‌های همیشگی بشر این بوده که زندگی را برای خود و هموعانش لذت‌بخش کند و تا حد ممکن از رنج و مشقت‌های زندگی بکاهد. بسیاری از اکتشافات و اختراعات و خلق هنر و علم هم در همین راستا صورت گرفته است. فیلسوفان هم به نوبه خود بر این باورند که دانش فلسفه می‌تواند در این راستا نقش قابل‌تأملی داشته باشد.

«نقش فلسفه در ساختن زندگی» ادعایی است که بسیاری از فلاسفه و محققان این حوزه تلاش دارند تا آن را به پذیرش عمومی برسانند. به عقیده آنان، کار فلسفه این است که زندگی بهتر را برای ما فراهم کند. فلسفه می‌تواند از رنج زمانه بکاهد؛ زمانه‌ای که در آن بشر گرفتار رنج‌هایی چون افسردگی، خشونت، تبعیض، یأس، ناامیدی، ورشکستگی و... است. فلسفه می‌تواند راه‌حل‌هایی برای برون‌رفت از این وضعیت داشته باشد. نویسنده این اثر، تلاش دارد از این نقش فلسفه در زندگی بشر دفاع کند. او می‌خواهد ثابت کند که با فلسفه، زندگی برای انسان قابل‌تحمل‌تر خواهد شد.

■ نویسنده: سعید ناشید
■ ترجمه محمد حزایبی زاده
■ نشر ثالث

یکی از کاربردهای روانشناسی در مطالعات ادبی «تحلیل روانشناختی مؤلف» براساس آثار اوست که البته من اصلاً این کاربرد را درست نمی‌دانم و توصیه نمی‌کنم؛ چرا که وقتی فردی خودش به شما مراجعه نکرده و داده‌های بالینی‌اش را در اختیار شما قرار نداده، از نظر اخلاق حرفه‌ای صحیح نیست که ما ناهنجاری‌های روانی را به او منتسب کنیم

آگهی تجدید فراخوان شناسایی و ارزیابی کیفی مناقصه‌گران

موضوع مناقصه: شناسایی و ارزیابی تأمین کنندگان خوراک LPG
مطابق آنالیز پیوست شرکت پتروشیمی ایلام

شماره مناقصه: ILPC-T-04-001 نوبت دوم

شرکت پتروشیمی ایلام به استناد مجوز صادره از کمیسیون معاملات در نظر دارد مطابق مشخصات درج شده در اسناد مناقصه شناسایی تأمین کنندگان خرید خوراک LPG مطابق آنالیز پیوست شرکت پتروشیمی ایلام را از طریق مناقصه عمومی یک مرحله ای با ارزیابی کیفی انجام نماید.

لذا بدینوسیله از شرکت های واجد شرایط دعوت میگردد در صورت تمایل به شرکت در این مناقصه از تاریخ ۱۴۰۴/۰۲/۰۳ به تارنمای شرکت پتروشیمی ایلام به نشانی www.ilampetro.com / بخش کمیسیون معاملات/ زیر بخش مناقصات مراجعه و نسبت به دریافت اسناد ارزیابی کیفی اقدام و حداکثر تا ساعت ۱۵:۰۰ مورخ ۱۴۰۴/۰۲/۱۶ پاکت ارزیابی کیفی را صرفاً در قالب فلش مموری یا CD بصورت فیزیکی به یکی از دو آدرس ذیل تحویل دهند:

تهران، میدان شیخ بهایی، پلاک ۱۸، ساختمان رایان ونک، طبقه هفتم، واحد ۷۰۱، واحد کمیسیون معاملات -ایلام، چوار نرسیده به روستای آبرزا، مجتمع پتروشیمی ایلام، دبیرخانه کمیسیون معاملات

میزان تضمین شرکت در مناقصه پس از ارزیابی کیفی مناقصه گران اعلام خواهد شد. سایر اطلاعات و جزئیات مربوطه در اسناد مناقصه آمده است. در صورت نیاز به کسب اطلاعات بیشتر مناقصه گران می‌توانند با شماره همراه ۰۸۴۳۲۷۲۳۹۴۸ یا شماره تلفن: ۰۸۴۳۲۷۲۳۹۴۸-۰۸۴۳۲۷۲۳۹۴۸ تماس حاصل فرمایند.

آدرس: ایلام، چوار، نرسیده به روستای آبرزا، مجتمع پتروشیمی ایلام

تارنمای شرکت: www.ilampetro.com / بخش کمیسیون معاملات / زیر بخش مناقصات

تلفن: ۰۸۴۳۲۷۲۳۹۴۸ فکس: ۰۸۴۳۲۷۲۳۹۴۸ کدپستی: ۶۹۳۶۱۵۹۷۰۰

روابط عمومی شرکت پتروشیمی ایلام

آگهی تجدید فراخوان شناسایی و ارزیابی کیفی مناقصه‌گران

موضوع مناقصه: شناسایی و ارزیابی تأمین کنندگان خوراک C3+
مطابق آنالیز پیوست شرکت پتروشیمی ایلام

شماره مناقصه: ILPC-T-04-002 نوبت دوم

شرکت پتروشیمی ایلام به استناد مجوز صادره از کمیسیون معاملات در نظر دارد مطابق مشخصات درج شده در اسناد مناقصه، شناسایی و ارزیابی تأمین کنندگان خوراک C3+ مطابق آنالیز پیوست شرکت پتروشیمی ایلام از طریق مناقصه عمومی یک مرحله ای با ارزیابی کیفی انجام نماید.

لذا بدینوسیله از شرکتهای واجد شرایط دعوت می‌گردد در صورت تمایل به شرکت در این مناقصه از تاریخ ۱۴۰۴/۰۲/۰۳ به تارنمای شرکت پتروشیمی ایلام به نشانی www.ilampetro.com / بخش کمیسیون معاملات/ زیر بخش مناقصات مراجعه و نسبت به دریافت اسناد ارزیابی کیفی اقدام و حداکثر تا ساعت ۱۵:۰۰ مورخ ۱۴۰۴/۰۲/۱۶ پاکت ارزیابی کیفی را صرفاً در قالب فلش مموری یا CD به صورت فیزیکی به یکی از دو آدرس ذیل تحویل دهند:

تهران- میدان شیخ بهایی- پلاک ۱۸- ساختمان رایان ونک- طبقه هفتم- واحد ۷۰۱- واحد کمیسیون معاملات ایلام - چوار - نرسیده به روستای آبرزا - مجتمع پتروشیمی ایلام - دبیرخانه کمیسیون معاملات

میزان تضمین شرکت در مناقصه پس از ارزیابی کیفی مناقصه‌گران اعلام خواهد شد. سایر اطلاعات و جزئیات مربوطه در اسناد مناقصه آمده است. در صورت نیاز به کسب اطلاعات بیشتر مناقصه‌گران می‌توانند با شماره همراه ۰۸۴۳۲۷۲۳۹۴۸ یا شماره تلفن: ۰۸۴۳۲۷۲۳۹۴۸-۰۸۴۳۲۷۲۳۹۴۸ تماس حاصل فرمایند.

آدرس: ایلام - چوار نرسیده به روستای آبرزا - مجتمع پتروشیمی ایلام

تارنمای شرکت: www.ilampetro.com / بخش کمیسیون معاملات / زیر بخش مناقصات

تلفن: ۰۸۴۳۲۷۲۳۹۴۸ فکس: ۰۸۴۳۲۷۲۳۹۴۸ کدپستی: ۶۹۳۶۱۵۹۷۰۰

روابط عمومی شرکت پتروشیمی ایلام

آگهی فراخوان شناسایی و ارزیابی کیفی مناقصه‌گران

موضوع مناقصه: PARTS FOR "RKR" SCREW COMPRESSOR
مطابق با شرح و مشخصات فنی

شماره مناقصه: PIS-020406 نوبت اول

شرکت پتروشیمی ایلام به استناد مجوز صادره از کمیسیون معاملات در نظر دارد PARTS FOR "RKR" SCREW COMPRESSOR مطابق مشخصات درج شده در اسناد مناقصه مطابق با شرح و مشخصات فنی را از طریق مناقصه عمومی دو مرحله‌ای با ارزیابی کیفی انجام نماید.

لذا بدین‌وسیله از شرکت‌های واجد شرایط دعوت می‌گردد در صورت تمایل به شرکت در این مناقصه از تاریخ ۱۴۰۴/۰۲/۰۷ به تارنمای شرکت پتروشیمی ایلام به نشانی www.ilampetro.com / بخش کمیسیون معاملات/ زیر بخش مناقصات مراجعه و نسبت به دریافت اسناد ارزیابی کیفی اقدام و حداکثر تا ساعت ۱۵:۰۰ مورخ ۱۴۰۴/۰۲/۱۷ پاکت ارزیابی کیفی را صرفاً در قالب (CD/FLASHMEMORY) به یکی از دو آدرس ذیل تحویل دهند:

تهران- میدان شیخ بهایی- پلاک ۱۸- ساختمان رایان ونک- طبقه هفتم- واحد ۷۰۱- واحد کمیسیون معاملات ایلام - چوار - نرسیده به روستای آبرزا - مجتمع پتروشیمی ایلام - دبیرخانه کمیسیون معاملات

میزان تضمین شرکت در مناقصه پس از ارزیابی کیفی مناقصه‌گران اعلام خواهد شد. سایر اطلاعات و جزئیات مربوطه در اسناد مناقصه آمده است. در صورت نیاز به کسب اطلاعات بیشتر، مناقصه‌گران می‌توانند با شماره همراه ۰۸۴۳۲۷۲۳۹۴۸ یا شماره تلفن: ۰۸۴۳۲۷۲۳۹۴۸-۰۸۴۳۲۷۲۳۹۴۸ تماس حاصل فرمایند.

آدرس: ایلام - چوار- نرسیده به روستای آبرزا - مجتمع پتروشیمی ایلام

تارنمای شرکت: www.ilampetro.com / بخش کمیسیون معاملات / زیر بخش مناقصات

تلفن: ۰۸۴۳۲۷۲۳۹۴۸ داخلی: ۴۲۱۵-۲۲۱۳ فکس: ۰۸۴۳۲۷۲۳۹۴۸ کدپستی: ۶۹۳۶۱۵۹۷۰۰

روابط عمومی شرکت پتروشیمی ایلام